

AFRICAN UNION

الاتحاد الأفريقي

UMOJA WA AFRIKA

UNION AFRICAINE

UNIÃO AFRICANA

UNIÓN AFRICANA

Addis Ababa, Ethiopia P. O. Box 3243 Telephone: +251 115 517 700 Fax: +251/115
517844 Website: www.au.int

**MKUTANO MKUU WA MBOLEA NA AFYA YA
UDONGO AFRIKA TAREHE 7-9 MEI 2024
NAIROBI, KENYA**

**EX.CL/AFSHS/Decl/4(II)
Lugha chanzi: Kiingereza**

RASIMU YA AZIMIO

Hadi tarehe 9 Mei 2024

**Rasimu ya Azimio la Nairobi Kuhusu Mkutano kuhusu Mbolea na
Afya Ya Udongo Afrika
Nairobi, Kenya | 9 Mei 2024**

Sisi, Wakuu wa Nchi na Serikali wa Umoja wa Afrika tuliokutana mjini Nairobi, Kenya wakati wa Mkutano Mkuu kuhusu Mbolea na Afya ya Udongo Afrika;

TUKIKUMBUKA kuwa Azimio la Abuja la 2006 kuhusu Mbolea kwa ajili ya Mapinduzi ya Kijani ya Afrika lilibainisha haja muhimu ya kuongeza matumizi ya mbolea ili kuchochea ukuaji wa tija ya kilimo kwa lengo la kutokomeza njaa na umaskini barani Afrika;

TUKIKUMBUKA ZAIDI Azimio la Malabo la Programu ya Maendeleo ya Kilimo Afrika (CAADP) lilipitishwa wakati wa Mkutano wa Kawaida wa Thelathini na Tatu wa Wakuu wa Nchi na Serikali wa AU mjini Malabo, Equatorial Guinea mwezi Juni 2014. Katika Azimio hilo, Nchi Wanachama waliahidi kuwa na mabadiliko jumuishwa ya kilimo. Azimio la Malabo la CAADP pia liliimarisha maamuzi ya awali, ikiwa ni pamoja na Azimio la Maputo la mwaka 2003 kuhusu CAADP; Azimio la Sirte la 2004 kuhusu Changamoto za Kutekeleza Maendeleo Jumuishwa na Endelevu katika Kilimo na Maji barani Afrika;

TUKITAMBUA changamoto za kudumu na za muda mrefu katika kutekeleza ahadi katika maazimio mbalimbali na kuthamini maendeleo yaliyofikiwa tangu Azimio la Abuja, hususan ongezeko kubwa katika uzalishaji wa ndani wa mbolea za madini hadi kufikia zaidi ya dola bilioni 15 za uwekezaji wa sekta binafsi;

TUKIWA NA WASIWASI MKUBWA kuwa tangu kupitishwa kwa Azimio la Abuja mwaka 2006, matumizi ya mbolea barani Afrika yameongezeka tu kutoka wastani wa kg8/hekta hadi takriban kg18/hekta mwaka 2022, kiasi ambacho kiko chini ya nusu ya shabaha ya kg50/hekta iliyoainishwa kwenye azimio;

TUKIKUMBUKA kuwa kiwango cha wastani cha matumizi ya mbolea duniani ni takriban kg135/hekta na kuwa kiwango cha wastani cha matumizi cha 18kg/hekta ni asilimia 13 tu za kiwango cha dunia;

TUKITAMBUA kuwa wakati Bara sasa linazalisha takriban tani milioni 30 za mbolea ya madini kila mwaka, mbolea nyingi zinasafirishwa nje ya bara na Nchi Wanachama nyingi bado zinategemea sana mbolea ya kuagizwa kutoka nje, hususan mbolea ambazo hazina fosfati ambazo zinaiweka Afrika kwenye vishindo vya soko la nje na kubadilika kwa bei;

TUKITAMBUA ZAIDI kuwa janga la dunia la mbolea la hivi karibuni limeathiri Afrika kwa namna isiyo sawa, huku kukiwa na kushuka kwa 25% mwaka hadi mwaka katika matumizi ya mbolea mwaka 2022;

TUKITAMBUA kuwa kujikita kwenye mbolea pekee hakuwezi kusitisha uharibifu wa ardhi wala kuongeza tija ya udongo wa Afrika na mazao yake ya kilimo;

TUKIHOPIA utegemezi unaoendelea kwenye upanuzi wa ardhi ya kilimo ili kuongeza uzaishaji wa kilimo, kasi ndogo inayoendelea ya ongezeko la tija ya kilimo, eneo dogo lililo chini ya usimamizi endelevu wa udongo na matokeo ya kupungua kwa virutubishi vya udongo, mapato madogo ya mkulima, uharibifu mkubwa wa ardhi, uzalishaji wa hewa chafuzi ya Kaboni (CO₂), upoteaji mkubwa wa bayoanuwai, na gharama kubwa ya kimazingira. Upungufu huu katika afya ya udongo hupunguza kwa kiasi kikubwa mwikio wa mazao kwenye matumizi ya pembejeo za kukuza mazao kama vile mbolea za madini na mazao mbalimbali yaliyoreshwa, na huongeza kwa kiasi kikubwa hatari ya wakulima wadogo na jumuiya kupatwa na athari za tabianchi na vishindo vingine;

TUKITAMBUA ZAIDI kuwa mtazamo kuhusu uendelevu wa kilimo umekua kutoka kwenye lengo finyu la kuwa na tija na faida ya mazao hadi kwenye lengo pana kuhusu uendelevu wa kijamii, kimazingira na kiuchumi, kuendana na kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi, urekebishaji wa ardhi iliyoharibiwa, na urejeshaji na utengenezaji wa huduma za mfumo wa ikolojia, ikiwa ni pamoja na bayoanuwai;

TUKITHAMINI kuwa haja ya kuongeza matumizi ya mbolea barani Afrika bado ni suala muhimu, na linapaswa kufanyika kwa namna ambayo itasaidia afya ya udongo na ustahimilivu wa kimazingira. Kilimo cha Afrika pia kinaendelea kukabiliwa na mabadiliko ya tabia nchi ambayo yanatishia mustakabali wa uendelevu wa kilimo katika bara;

TUKIFIKIRIA kuwa siku hizi changamoto za uhaba wa chakula, lishe duni, na mabadiliko ya tabianchi zinaendelea kuwepo na zinahitaji hatua ya haraka. Haja ya ushirikiano wa kikanda kuhusu suala la mbolea na afya ya udongo ni kubwa kuliko ilivyokuwa hapo awali kwa vile fursa za uwekezaji na biashara kubwa za baina ya kanda na za ndani ya kanda kwa sasa zinawezeshwa kwa kiasi kikubwa na upitishaji wa Eneo Huru la Biashara barani Afrika (AfCFTA) unaofanywa na Nchi Wanachama wa AU;

TUKITAMBUA ukweli kuwa kuongeza matumizi ya mbolea, rasilimali zote za madini na za kikaboni, ni muhimu kwa ajili ya kuongeza tija na urejeshaji wa afya ya udongo. Ufanisi na kufaa kwa mbolea za madini na za kikaboni na pembejeo zingine za ziada vinapaswa kuimarishwa ili kuongeza tija, kuongeza faida na mapato kwenye uwekezaji, kuboresha afya ya udongo, na kuimarisha ustahimilivu kwa mabadiliko ya tabianchi;

TUKITAMBUA umuhimu kuwa kujenga afya ya udongo na kuzalisha upya udongo ulioharibiwa ni muhimu kwa ajili ya mabadiliko endelevu ya mifumo ya chakula na ni muhimu kwa ajili ya matumizi fanisi na yanayofaa ya mbolea na kwamba ni mchakato wa muda mrefu. Mifumo ya kusaidia na motisha ni muhimu ili kuwezesha uwekezaji wa wakulima kwenye uboreshaji wa afya ya udongo;

TUKISISITIZA kuwa uwekezaji katika uzalishaji wa ndani na uchanganyaji wa mbolea vinapaswa kutumiwa ipasavyo ili kutumia kwa faida rasilimali za bara na kupunguza utegemezi kwenye masoko ya kimataifa. Upatikanaji wa mbolea na gharama vinapasa

kuboreshwa. Vyombo vya ufadhili kama vile dhamana za mikopo, mitaji iliyopo, na ruzuku zinazolengwa vinapaswa kuimarishwa ili kupunguza uharibifu wa masoko, kupunguza gharama na kuimarisha minyororo ya usambazaji wa pembejeo;

TUKITAMBUA fursa zinazotolewa na ushirikiano, uratibu, na uoanishaji wa sera na kanuni za mbolea, uwekezaji mkubwa kuingeza uwezo wa nchi na bara wa kuzalisha mbolea, pamoja na kurahisisha biashara ya kuvuka mipaka; utafiti na maendeleo ya kushirikiana, ujenzi wa uwezo pamoja na ujifunzaji baina ya nchi na kubadilishana uzoefu mzuri;

TUKITAMBUA ZAIDI asili jumuishi ya sekta ndogo za kilimo (mazao, uvuvi, misitu, na mifugo) na masuala ya afya ya udongo ambayo yanahitaji kutoa kipaumbele kwa uhifadhi na usimamizi jumuishi wa udongo na maji katika bonde la maji, sura ya dunia au chanzo cha maji ili kuboresha afya ya udongo;

TUKITAMBUA ZAIDI kuwa mfumo wa uwasilishaji bidhaa kwenda kwa mtumiaji wa mwisho barani Afrika ni dhaifu, huku kukiwa na umbali marefu kwa wakulima kupata mbolea na pembejeo zingine muhimu za kilimo pamoja na huduma za ushauri.

Sasa:

Tunaidhinisha Mpango Kazi wa Mbolea na Afya ya udongo na Mfumo wa Mpango wa Udongo kwa ajili Afrika kama nyaraka muhimu elekezi ili kutumia ubia wa wadau mbalimbali na uwekezaji ili kuongoza sera, fedha, utafiti na maendeleo, masoko, na ujenzi wa uwezo kwa ajili ya mbolea na usimamizi endelevu wa afya ya udongo barani Afrika.

Kuhusu Mbolea:

1. Tunaahidi kuongeza mara tatu uzalishaji wa ndani na usambazaji wa mbolea za kikaboni na zisizo za kikaboni zenye ubora uliothibitishwa ifikapo mwaka 2034 ili kuboresha upatikanaji na gharama nafuu kwa wakulima wadogo kupitia hatua zifuatazo:
 - a. Kutoa kipaumbele kwenye uzalishaji wa ndani na uchanganyaji wa mbolea za madini kwa kutumia malighafi zinazopatikana ndani;
 - b. Kuimarisha utafiti na maendeleo kwenye matumizi ya mbolea za kikaboni na zisizo za kaboni kwa kufufua Kituo cha Afrika cha Maendeleo ya Mbolea mjini Harare;
 - c. Kutoa motisha kwa uzalishaji wa ndani, matumizi na uchakataji upya wa rasilimami za kikaboni;
 - d. Kutumia fursa zinazotolewa na uzalishaji wa mbolea unaodhibitiwa na mamlaka mbalimbali, unaotumia kaboni ndogo na wa kimzunguko;
 - e. Kuanzishwa kwa biashara ndogo ndogo na za kati (SME) hususan na vijana na wanawake, zinazolenga uzalishaji na usambazaji wa mbolea za kikaboni na zisizo za kaboni;

- f. Kutumia Mkataba wa Eneo Huru la Biashara Barani Afrika (AfCFTA) kuongeza maradufu biashara ya mbolea ndani ya Afrika ifikapo 2034.
2. Tunaahidi ifikapo 2034 kuwapatia, angalau 70% ya wakulima wadogo katika bara, mapendekezo yaliyolengwa kuhusu kilimo kwa ajili ya mazao mahsusi, udongo, na hali za tabianchi ili kuhakikisha ufanisi mkubwa na matumizi endelevu ya mbolea kupitia hatua zifuatao:
 - a. Kuandaa mapendekezo ya ushauri wa mbolea ya muktadha mahsusi na afya ya udongo kutumia uwezo wa data na kufuata kanuni nne za usimamizi sahihi wa virutubishi (*4R Nutrient stewardship*) na Usimamizi Jumuishi wa Rutuba ya Udongo.
 - b. Kuandaa na kutumia vifaa vyenye viwango na sahihi kwa ajili ya kutathmini rutuba ya udongo, afya ya udongo, na usimamizi endelevu wa udongo wa muktadha mahsusi na mahitaji ya virutubisho.
 - c. Kuanzisha mfumo wa taarifa wa kidijiti kuendesha vyombo vya kusaidia maamuzi ya mbolea, mazao na tabianchi kuhusu usimamizi wa udongo katika ngazi za taifa, kanda na bara.
3. Tunaunga mkono jitihada za Nchi zinazozalisha gesi asilia katika uzalishaji wa mbolea kuongeza uzalishaji wao na kuhakikisha upatikanaji katika bei zisizobadilika badilika.

Kuhusu Afya ya Udongo :

4. Tunaahidi kubadili uharibifu wa ardhi na kurejesha afya ya udongo kwenye angalau 30% ya ardhi iliyoharibiwa ifikapo 2034 kupitia hatua zifuatazo:
 - a. Kutumia mifumo ya kiuvumbuzi ya motisha - ikiwa ni pamoja na kutolea malengo upya programu zilizopo za ruzuku – ili kuhamasisha uwekezaji wa wakulima wadogo katika afya ya udongo;
 - b. Kukuza uhifadhi jumuishi wa udongo na maji, mipango, na shughuli za usimamizi katika sekta ndogo za kilimo na sura ya nchi/mabonde ya maji;
 - c. Kukuza uwekezaji katika umwagiliaji kama sehemu ya usimamizi jumuishi wa udongo na rasilimali maji kwa ajili ya kuwezesha ufanisi wa matumizi ya virutubisho na ustahimilivu wa mabadiliko ya tabianchi;
 - d. Kuimarisha utafiti wa kiushirikiano wa kitaifa, kikanda na kimataifa na mifumo ya ugani ili kupambana na changamoto za afya ya udongo na kuboresha ubora wa msaada kwa wakulima wadogo;
 - e. Kukuza mazoea ya kilimo cha kikaboni ili kuboresha afya ya udongo pamoja na kilimo cha kawaida.

Kuhusu Ufadhili :

5. Tunaahidi kuendesha kikamilifu Mfumo wa Ufadhili wa Mbolea Afrika (AFFM) ili kuboresha uzalishaji, manunuzi, na usambazaji wa mbolea za kikaboni na zisizo za kaboni, na afua za afya ya udongo kupitia hatua zifuatazo:
 - a. Kutanua wigo wa Mfumo huo ili kusaidia utekelezaji wa azimio hili kwa lengo mahsusi la kuondoa hatari ya uwekezaji wa wakulima katika teknolojia za kukuza mazao na afya ya udongo ya mazao ya uhakika wa chakula ya sasa

- na yaliyolengwa, kufadhili miundombinu na utaratibu wa ugavi na usafirishaji ili kuboresha upatikanani wa mbolea za kikaboni na zisizo za kaboni, upatikanaji wa masoko ya chakula kwa wakulima na; kuunga mkono mageuzi ya sera ya mbolea na afya ya udongo;
- b. Kuunda mfuko wa afya ya udongo unaotokana na vyanzo mbalimbali, kwa ajili ya utafiti, uvumbuzi, ujenzi wa uwezo, na biashara changa kuhusu matumizi ya mbolea na hatua za afya ya udongo. Mfuko utakuwa sehemu ya Mfumo uliopo tayari wa Ufadhili wa Mbolea Afrika (AFFM), ambao unasimamiwa na Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB);
 - c. Kuweka umakini kwa Nchi Zinazoendelea za Visiwa Vidogo za Afrika (SIDS), ambazo zinakumbwa na changamoto kwa sababu ya hali tete ya mifumo ya ikolojia ikiwa ni pamoja na kupata mbolea na gharama ambazo zinafaa kwa Nchi Zinazoendelea za Visiwa Vidogo.
6. We request the AU Commission to mobilize financial and technical resources to execute these commitments in close cooperation with the various existing climate funds. Tunaomba KAmisheni ya AU kukusanya rasilimali za fedha na za kiufundi kutekeleza ahadi hizi kwa kushirikiana kwa karibu na mifuko mbalimbali iliyopo ya tabianchi

Kuhusu Kuunda Mazingira Wezeshi

7. Tunaahidi kuandaa na kutekeleza sera na kanuni ili kuunda mazingira rafiki kwa ajili ya afua za mbolea na afya ya udongo kupitia hatua zifuatazo:
 - a. Kuandaa miongozo ya kibara, inayozingatia muktadha mahsusi kwa ajili ya uandaaji na utekelezaji wa sera muhimu na zinazofaa za mbolea na afya ya udongo;
 - b. Kuoanisha sera za kitaifa na kikanda na mifumo ya kiudhibiti ili kuhakikisha kuna upatanifu na kukuza biashara ya kanda na bara;
 - c. Kuwezesha ushirikiano na mazungumzo na sekta binafsi katika ngazi zote ;
 - d. Kuimarisha ubia wa sekta ya umma na sekta binafsi kuimarisha uwekezaji katika mnyororo wa thamani wa mbolea.

Kuhusu Uwezeshaji wa Uwezo ili kusaidia Utekelezaji

8. Tunaahidi kuandaa na kukuza ujenzi wa uwezo wa kimfumo wa kitaifa kwa ajili ya shughuli na teknolojia muhimu za ndani za usimamizi wa mbolea na afya ya udongo kupitia hatua zifuatazo:
 - a. Kuanzisha mitandao ya kikanda ya utafiti na maendeleo kwa ajili ya kubadilishana maarifa na teknolojia;
 - b. Kujenga, Kuimarisha na kusanifisha uwezo wa uchanganuzi wa mbolea na huduma za maabara kwa mujibu wa viwango vya ubora wa mbolea kwa kushirikiana na wadau wote muhimu ikiwa ni pamoja na Taasisi za Kitaalamu za Kilimo;
 - c. Kukiwezesha Kituo cha Afrika cha Maendeleo ya Mbolea ambacho kilianzishwa mjini Harare na Umoja wa Afrika.

9. Tunaahidi kukuza umoja wa Afrika kwa kubadilishana maarifa, mafunzo, maendeleo, na programu za kuhama kwa ajili ya mazoea bora katika rutuba ya udongo na afya ya udongo ;
10. Tunaahidi zaidi kuhakikisha kuwa angalau 70% ya wakulima wadogo wanapata huduma bora za ugani na ushauri kuhusu mbolea na afya ya udongo kutoka kwenye mifumo yote ya ugani ya umma na binafsi kupitia hatua zifuatazo:
 - a. Kupitia na kuboresha elimu ya msingi na programu za mafunzo ya juu kwa ajili ya sayansi ya udongo na sayansi ya uchumi wa kilimo ili kujumuisha watu ambao ni muhimu kwenye usimamizi endelevu wa udongo;
 - b. Kujenga, Kuimarisha, na kuboresha huduma za uchanganuzi wa udongo ili kuhakikisha zinapatikana na ni nafuu kwa wakulima wadogo;
 - c. Kuimarisha mifumo ya uwasilishaji bidhaa kwa mtumiaji wa mwisho kwa kuwasaidia wafanyabiashara wa kilimo na SMEs

Kuhusu Uingizaji kwenye Mipango ya Taifa

11. Tunaahidi kuingiza mapendekezo yaliyo katika Azimio hili kwenye Mipango ya Uwekezaji wa Kilimo ya Kitaifa kwa ajili ya uwekezaji ;
12. Tunatoa wito kwa Mawaziri wa Fedha kukusanya na kutenga rasilimali za kiutosha kwa ajili ya utekelezaji wa mapendekezo yaliyo kwenye Azimio hili.

Wito wa Hatua

Tunaomba:

13. AUC na AUDA-NEPAD kusaidia Nchi Wanachama kuingiza kwenye mipango ya ndani mifumo mizuri kwa ajili ya kuwapongeza wakulima wadogo kwa hatua za zilizoboreshwa za afya ya udongo, ikiwa ni pamoja na masoko ya kaboni;
14. AUC na AUDA-NEPAD kuandaa mfumo wa kimfumo wa uangalizi wa afya ya udongo unaoendana na mifumo iliyopo ya ufuatiliaji na tathmini ya CAADP, ili kufuatilia maendeleo, ikiwa ni pamoja na kuandaa vipimo vya bara kwa ajili ya kupima afya ya udongo;
15. AUC na AUDA-NEPAD kuandaa mpango wa utekelezaji baada ya mkutano mkuu kwa ajili ya Mpango Kazi wa Mbolea na Afya ya Udongo na kwa kuendana na Mpango wa Udongo kwa ajili ya Afrika, na kutoa ripoti kwa Kamati Maalumu ya Kiufundi (STC) inayohusika na Kilimo, Maendeleo ya Vijijini, Maji na Mazingira mnamo mwezi Novemba 2025;
16. AUC na AUDA-NEPAD kuunda ubia na mikutano ya kitaasisi kwa ajili ya utekelezaji wa azimio hili na kutoa ripoti kwa Mkutano wa KAwaida wa WAKuu wa Nchi na Serikali mwezi Februari 2026 ;.
17. AUC na AUDA-NEPAD kusaidia na kufufua Kituo cha Afrika cha Maendeleo ya Mbolea kama taasisi ya kusaidia utafiti na maendeleo ya mbolea barani Afrika na kuzingatia uwezekano wa kuanzisha vituo vya kikanda kwa ajili ya

maendeleo ya mbolea na afya ya udongo ;

Tunahimiza:

18. Nchi Wanachama Kuanzisha na kuimarisha Utafiti wa Mbolea wa kitaifa na Vituo vya Maendeleo ;

Tunatoa wito kwa:

19. Sekta binafsi kuongeza uwekezaji katika sekta ya mbolea ya Afrika na kukuza hatua za usimamizi endelevu wa udongo;
20. Taasisi za Fedha za Bara na za Kimataifa kusaidia uwekezaji wa sekta binafsi na sekta ya umma kwenye sekta ya mbolea ya Afrika;
21. Wabia wa maendeleo kusaidia Kamisheni, AUDA-NEPAD, Jumuiya za Kiuchumi za Kikanda na Nchi Wanachama katika utekelezaji wa Azimio hili.

Limefanyika mjini Nairobi, Kenya, tarehe 9 Mei 2024